

prevzal dne 12. 11. 1947

v 17.35 hod. mjr.

pokorny

tak prosim ta bud tak laskavy a potom mna zavolaj az budes mat odpoved, ale jedina mna, lebo siroky si nepraje, aby iny o veci vedel

zaridim co najrychleji. na shledanou

Státní ústřední archiv Praha, f. 100/24, sv. 41, a. j. 838

Dokument č. 139

Správa agenta V- 101 Vilímskeho z 20. novembra 1947

Agent V - 101 podal dne 20. XI. 1947 tyto správy:

Dnes bude předsednictvo strany DS řešit v Bratislavě otázku Kočvary. Za biskupský zbor jednal biskup Necsey s kanoníkem Cvinčekem, který bude hájit stanovisko, že katolíci žádají na místo náměstka předsedy vlády ministra Pietora. Kdyby však agrární křídlo DS trvalo tvrdošijně na podmínkách, jež jsou Pietorovi nepřijatelné (za tajemníka Rumana a dispoziční fond v částce Kčs 1 000 000 odevzdat DS pro stranické účely) Pietor kandidaturu odmítne a zůstane na ministerstvu dopravy. Je dělaná všeobecná nálada mezi pravicovými stranami NF, aby věc Ursínyho byla vyřešena definitivně již ve vládní koalici ministrů, která se má případem zabývat. Zdůrazňuje se, že Ursíny je jediný nepochybný Čechoslovák, že trpí za svoji důvěřivost, ohleduplnost, lidskost a dobrotu srdce a že se má státí obětí komunistického štvání a intrik. Ursínyovská klika je den ze dne pevnější a je jisté, že Styk a Josko budou hájiti neochvějně další protikomunistickou politiku Ursínyho. Odpůrci agrárního křídla v DS projevují překvapení nad tím, že se Josko znovu dostal do ZP, ačkoliv svým zákrokem v Žilině pomáhal spiklencům a bylo naň podáno trestní oznámení. Nedovedu si vysvětlit, proč Joskův případ nebyl závčas podán imunitnímu výboru a mají za to, že dnes už Josko vydán nebude.

Ševčík má dostat nějaký materiál o Lettrichových homosexuálních stycích. Ševčík dnes má hovořiti tom, že katolická dohoda sice padla, ale proporcionalita musí býti zachována. Bude prý tvrditi, že spiknutí není věc katolíků, které do DS přivedl Lettrich a jeho skupina. Také Pietor prý napíše článek, v němž prohlásí, že DS musí hájit zájmy katolíků.

Archív Ministerství vnitra České republiky, f. 2M, č. 12828

Dokument č. 140

Prejav predsedu Demokratickej strany J. Lettricha na zhromaždení Demokratickej strany v jeseni v roku 1947

Slávnostné zhromaždenie, drahí bratia a sestry!

Najprv mi dovoľte, aby som Vás všetkých, čo ste neľutovali čas ani námahu, spojenú s účasťou na tomto krásnom zhromaždení, menovite Vás bratia roľníci, v mene predsedníctva DS, čo najsrdečnejšie pozdravil. Dovoľte zároveň, aby som Vám úprimne poďakoval za tento najnovší dôkaz vernosti strane, jej programu, politike a vedeniu, ktorý prinášate v týchto nepokojných a zbytočne rozrušených časoch, keď disciplinovane prichádzate, aby ste vypočuli správu o politickej situácii a zaujali k nej svoje stanovisko. Čo treba pri tejto príležitosti osobitne vyzdvihnúť, je okolnosť, že ste prišli spontánne, dobrovoľne a bez agitácie. DS vznikla v zápase o obnovenie Československej štátnej samostatnosti počas slovenského národného povstania. Vznik, vzrast a program strany sú nerozlučne späté s týmto štátom s jeho trvaním a prosperitou. Nikto nemôže byť ozajstným demokratom, ani priaznivcom DS, keď nestojí bez výhrad, telom i dušou na pôde Československého štátu, keď nie je presvedčený o hlbokej pravde, že budúcnosť slovenského národa je zabezpečená jedine v Československej republike.... Bez týchto zásad stráca sa pre nás zmysel národnej a politickej slobody a slovenskej vzájomnosti a spolupráce. Preto na tomto mieste manifestujeme za lásku, vernosť a oddanosť spoločnému obnovenému Československému štátu a slávnostne sľubujeme s tým, že sa týmto osvedčením stojí naša pevná vôľa, naše činy a skutky, že totiž dáme štátu všetky svoje sily a všetok svoj um, že mu prinesieme každú obeť, aby sa zotavil z ťažkých rán, ktoré mu spôsobila vojna a nepriateľ, aby sa každý statočný Čech a Slovák mohol tešiť z požehanej slobody a samostatnosti. Tieto zjavy ukazujú svoj odraz a pomáhajú šíriť nervozitu i u nás a preto naša vláda správne obracia pozornosť k sebe, aby sme nehrali účasť na zápasoch mimo nás, ale v spokojnej práci, v hospodárskom budovaní nášho domova a celkovej konsolidácii pomerov. Bezvýhradné spojenectvo s našim východným susedom, ale aj priateľské styky s ostatným svetom, najmä so západnými demokraciami, dávajú nám pocit istoty, že nech sa bude v zahraničí diať čokoľvek, naše postavenie je pevné a nemusíme sa báť. Tohoročné mimoriadne suchá, mali vzápätí neúrodu obilia a krmív, aká nemá pamätníka. Vyššia moc zasiahla do nášho života a vyvolala vyživovaciu poruchu. Ani jedno opatrenie neukázalo sa byť dost' vhodným, aby zabezpečilo výživu tých vrstiev, ktoré sú odkázané na verejné zásobovanie. Za týchto okolností musíme sa všemožne postarať o to, aby hlavne ťažko a veľmi ťažko pracujúce vrstvy dostali svoje riadne prídely a potom, aby sme odvrátili biedu a hlad od obyvateľstva miest, ako veľkých zásobovacích stredísk. Vláda Republiky, Zbor povereníkov. Ministerstvo a Povereníctvo výživy urobili už potrebné kroky, aby sme vystačili do novej úrody. Ťažkosti okolo zásobovania dali podnet k politickým rozporom, ktoré sa prejavili ako vážne politické napätie. Aby sme tomu predišli, DS rozhodla obrátiť sa na slovenské roľníctvo s apelom, aby od 15.novembra - 15.decembra t. r. dobrovoľne prispelo z toho čo majú pre seba, na verejné zásobovanie. Apelujeme na Vás, drahí bratia roľníci, aby ste sa rozdelili dnes s tým, čo máte, aby ste v týchto ťažkých časoch poskytli obživu našim bratom, robotníkom, úradníkom a vôbec tým čo nemajú možnosť dorábať chleba. Bude to veľký čin slovenskej národnej svojpomoci, ale bude to aj dôkaz polit.(ickej) vyspelosti a občianskeho sebavedomia. Sekretariáty a pracovníci DS Vás navštívia v najbližších dňoch, aby sa presvedčili, ako ste pochopili tento hlas. Hlášate sa prví v obci, v okrese a na Slovensku. Naša manifestácia má preto aj tvorivé poslanie. A vedľa toho vznikla otázka bezpečnostných pomerov. Zvyšky benderovských bánd sa stali hromadným nebezpečenstvom pre naše pokojné obyvateľstvo. Ich zneškodnenie vyžiadalo si rozsiahle opatrenia tak zo strany NB, armády, ako dobrovoľníkov spomedzi odbojových organizácií. Toto nebezpečenstvo dnes už vďaka obetavej práci vojska, bezpečnostných orgánov a dobrovoľníkov úplne pominulo. Nepominulo však to, čo vyústilo v tzv. bezpečnostnú otázku. Každá akcia, namierená proti základným predpokladom existencie štátu najmä proti jeho bezpečnosti je vecou našou, ktorou sa musia prísl.(ušné) miesta zaoberať nielen zo stanoviska právneho, ale aj politického a výchovného. Z dosiaľ známych správ určite vychádza, že v zahraničí, a i tu na Slov. sa našli

jednotlivci ba organizované skupiny, ktoré mali za cieľ za využitia medzinár.(odných) pomerov prikladať úkoly proti existencii a politickej stabilite republiky. Týmto povážlivým zjavom žiada sa nám i verejne zaujať stanovisko, a tým viac, že isté kruhy i zámerne využívajú vec k stranícko-politickým útokom proti DS, hoci z najpovolanejších miest sa vyhlásilo, že žiadna strana politická a taktiež nie Demokratická strana sa nemôže brať na zodpovednosť za toto. Každý jednotlivec, ktorý by sa stotožňoval s nimi a podporoval ich snahy sám sa vyraduje zo spoločnosti slušných ľudí a československá štátna autorita musí proti ním zakročiť. Odsudzujeme a zatracujeme každý počin taký, nielen v mene národa a štátu, ale aj v mene krvavých obetí boja o oslobodenie ČSR. Nikto nesmie robiť krkolomné pokusy s osudmi štátu a národa. Toto musí byť pre vždy rázne povedané. naša dnešná manifestácia je tiež manifestáciou za právny poriadok, za bezpečnosť štátu, je naozaj aj odpoveďou tým živlom, ktoré nechcú vziať na vedomiea snívajú o návrate prekonaných polit.(ických) pomerov. Určité politické kruhy radi by celú DS postaviť do takého svetla, že keď sa nachádzajú vo vyšetrovaní niektorí členovia funkcionári ba i poslanci, je i strana v podozrení zo štátne - politickej nespoľahlivosti, že z toho treba vyvodit' dôsledky. Takéto úsilie musíme odsúdiť, vyhlásiť za neštátnické, nespravodlivé a nedemokratické. DS to sú státisíce slovenských roľníkov, robotníkov, duševných pracovníkov a príslušníkov stredného stavu. DS to je miliónová armáda národne a štátne uvedomelých, spoľahlivých ľudí, to je mravná sila, ktorá tvorí jadro slovenského národa a podstatu tejto polovice Československej republiky. Kto chce siahnuť na náš národ, kto chce pohnúť základmi republiky od Bielych Karpát na východ, nech siahne na DS. Slovenský ľud nepustí siahnuť na svoj štát a ako vie brániť svoje národné a ľudské práva, tak isto si vie brániť aj svoju československú demokraciu predstavovanú u nás DS. Až nestranné vyšetrovanie dokáže, že sa niektorý člen DS prehrešil proti štátu, strana vyvodí z toho dôsledky. Nech, ale nikto nežiada od nás, aby sa tak stalo na základe jednoduchých podozrení, alebo ničím nedokázaných podozreníNaši odporcovia by nás najradšej všetkých odstránili. Ani jedna politická strana nedostala do árendy ani štát ani štátny aparát. Štátna moc musí rovnako ochrániť každého a ktokoľvek by sa dopustil zneužitia úradnej moci pre svoje stranícko-politické ciele musí poniesť následky. My demokrati radi berieme na vedomie, že naše bezpečnostné orgány odvrátili od nás nielen nebezpečenstvo benderovských bánd, ale i protištátneho komplotu. Máme s nimi plné porozumenie a chceme im byť nápomocní. Nemožno však nepozdvihnúť náš hlas proti tomu, aby štátny aparát bol zneužívaný buď k znemožňovaniu a odstraňovaniu politických odporcov, alebo k brutálnemu vynučovaniu doznania. Máme dost' usvedčujúcich dôkazov na to, ako sa v tomto smere ide proti činiteľom DS, ako v jednom časopise ohlasujú budúce aféry, obviňujú niektorého pracovníka našej strany a vzápätí ide o vyšetrovanie. Tu ide o zneužívanie štátnej moci na stranícky boj. Vystríhame pre týmito metódami a upozorňujeme, že pred celou našou verejnosťou odmietame režisérov a pomocníkov, ktorí neprispievajú k ozdraveniu pomerov. Aj tak zvané protištátne akcie musia byť podľa zákona dôverne, urýchlene a nestranne vyšetrené. Ďalšia otázka: Očista verejného života od nespoľahlivých a nehodných ľudí. I tu zásadne nemôžeme súhlasiť s tým, aby po všetkých skúsenostiach nestáli sme dôsledne na tom, aby v čl.(československých) štát.(ných) službách boli len ľudia verní a oddaní štátu. Tieto veci treba však riešiť objektívne a spravodlivo. Nie je možné, aby štát. a verejné zamestnanectvo bolo znepokojené a ohrozované novými a novými očistnými akciami, ktoré oberú ľudí o pocit právnej istoty a o kľud v práci. Tie preverovania musia mať už raz koniec. To je zvrchovaný záujem štátu, aby mal chod neohrozenýOčista nech sa prevádza bez kriku a hluku na poverených miestach. S tým iste súhlasia aj bojovníci za slobodu a súhlasia aj postihnúť. Učiniť zadosť každému! Zásobovacie ťažkosti, bezpečnosť a volanie o očistu boli predmetom viacerých organizovaných akcií. Nikto by nebol mal proti tomu námietky. Lenže tu išlo o vážnejšie veci. Raz to bola požiadavka, aby sa zmenila štruktúra NF, raz, aby pod hrozbou stávk odstupil ZP a napokon aj odsúdeniahodné pokusy o násilné

vniknutie do štátnych objektov, teror a iné nezákonnosti. Toto je spôsobilé veľmi vážne ohroziť vnútorný pokoj republiky viac ako čokoľvek iné. Apelujeme preto na rozvahu a rozum týchto, ktorí to organizujú a vyvolávajú, aby dobre uvážili nesmierne škody, ktoré spôsobujú, keď sa pomaly zotavujeme z hrozných následkov vojny. Podobné akcie vonkoncom nemožno pokladať za krok ku konsolidácii, za spôsob posunúť vývoj našich pomerov vpred. Bolo by čudné, keby jeho zaslúžilé zložky a organizácie mali sa diametrálne rozchádzať so zmýšľaním širokých mas slovenského ľudu, ktorý si žiada riešenie všetkých otázok v pokoji a porozumení. Posledným článkom bolo prekvapujúce odstúpenie 6 členov Zboru povereníkov. V spojitosti s tým, čo po tomto prípade nasledovalo, nastala politická kríza, ktorá sa preniesla i do hlavného mesta Republiky. Prvá otázka bola, či odborové a záujmové organizácie bojovníkov za slobodu majú dostať zastúpenie v politických zboroch, ako je Zbor povereníkov a Národný front. Pri všetkej úcte k významu práce a činnosti týchto organizácií DS nemohla vysloviť svoj súhlas, lebo takáto vec mohla by vážne narušiť základy nášho politického života. Členovia týchto korporácií majú možnosť politicky sa uplatniť prostredníctvom politických strán. Druhá otázka bola či pri rekonštrukcii Zboru povereníkov má sa použiť zásada pomerného zastúpenia podľa výsledku minuloročných volieb, alebo či má platiť niečo iného. Alebo či má platiť niečo iné, najmä návrh niektorých politických strán, aby žiadna politická strana tu nemala väčšinu. Slávnostné zhromaždenie! DS verná tradíciám a princípom politickej demokracie, trvá na tom, aby každý dostal to, čo mu patrí. Nech má i tak úmerný podiel na správu verejných vecí. Prajeme si, aby nový Zbor povereníkov bol rozšírený o Stranu slobody a Soc.(iálno) dem.(okracickú) stranu, lebo ich účasť môže byť veci len na prospech. Pokiaľ ide o obsadenie jednotlivých rezortov, DS nemohla sa zrieknuť povereníctva pôdohospodárstva, lebo na to ju oprávňujú jednak pracovné výsledky na tomto poli, jednak veľká zodpovednosť, ktorú strana má voči slovenskému roľníctvu, ktoré je najvýznamnejšou zložkou nielen slovenského národa, ale i DS. Tieto veci sú predmetom politických porád, ktoré sú už dva týždne v prúde. Myslím, že možno badať známky určitého pokroku k riešeniu celkovej polit.(ickej) krízy na Slovensku. Keby táto kríza nemala brať konca, nezostávalo by nám iné, ako obrátiť sa k ľudu o preverenie politických mandátov, ktoré majú strany a previesť voľby do NV (národných výborov). DS si predbežne neželá volieb, lebo je presvedčená, že sa veci dajú riešiť aj bez nich. Ale nebojí sa volieb. DS dobre vie, že sa dnes - zajtra bude môcť oprieť o takú istú dôveru a oporu nášho ľudu, ako tomu bolo /"Máte našu dôveru", "Nech žije Dr. Lettrich"/. DS ničoho nemení na svojom zásadne kladnom postoji úzkej spolupráce všetkých strán NF, českých i slovenských. Podmienky tohoto súručenstva trvajú dnes práve tak, ako keď boli vytvorené. No, sú tu zreteľné znaky narušiť túto spoluprácu neskrotnou túžbou niektorých kruhov dosiahnuť väčšieho vplyvu inými, ako demokratickými cestami. Proti takýmto tendenciám musíme sa rozhodne postaviť, ak si chceme zachovať demokratický režim, NF a všetky hodnoty, ktoré dávajú zmysel a obsah našej polit.(ickej) práci. Som presvedčený, že zdravé sily nájdú si spôsob, aby nedošlo k poruchám a krivdám. Tak isto verím, že tieto isté sily nakoniec zvíťazia aj pri definitívnej úprave nášho polit. života, najmä pri úprave ústavnoprávneho postavenia Slovenska. DS si žiada, aby táto posledná vec sa stala čím skôr predmetom debát v ÚNV a aby ÚNS nebolo nútené riešiť toto unáhlené a pod tlakom nedostatku času. Z týchto príčin DS je proti tomu, aby sa do vydania novej ústavy ústavné otázky riešili provizórne ďalšími polit.(ickými) dohodami. I keď nám nastolila doba viacero polit.(ických) otázok, i keď sa hovorí o akútnej kríze na Slovensku, niet dôvodu k znepokojovaniu a nervozite, lebo pri dobrej vôli sa dá všetko pokojne vyriešiť. Potrebujeme viac zmyslu pre zodpovednosť, spoločné dobro, viac pokoja, svornosti, úcty a slušnosti, aby sa každý z nás mohol celý venovať produktívnej práci, budovaniu štátneho blahobytu jednotlivcov a celku. Potrebujeme viac dôvery v seba vo svoje politické, národné, kultúrne, duchovné a mravné poslanie, potrebujeme viac viery k prekonaniu ťažkostí, viac lásky a vzájomného odpúšťania. slovom musíme sa politicky a

duchovne obrodit' v duchu veľkých slovenských, československých a slovanských ideálov, aby sme mohli prekonať terajšiu politickú krízu a zabezpečiť istý vývoj do ďalekej budúcnosti. Tomuto cieľu slúži DS so všetkými jej akciami a podnikmi a tomuto cieľu slúži aj dnešná manifestácia. Slávnostné zhromaždenie! Dovoľte mi, aby som dokončil svoj prejav privolaním na slávu našej Republike, našej demokracii ...v dobrom zdraví dožil náš prezident Dr. E. Beneš, za spoločným šťastím a spoločným blahobytom.

Slovenský národný archív Bratislava f. Demokratická strana II., kart. 1, č. 10.

Dokument č. 141

List Michala Zibrína predsedovi Demokratickej strany Jozefovi Lettrichovi z 8. decembra 1947⁹

8. 12. 1947

Vážený pán predseda,
odvolávam sa na to, čo som ohľadne procesu proti Dr. Kempnému a spol. tvrdil v sobotu a čo si Ty nechcel akceptovať a hlásim Ti, že všetko to, čo som v sobotu tvrdil, dnes ráno sa uskutočnilo.

Všetky tie tzv. (po)ďľa Tvojich slov neuskutočiteľné veci (po)ďľa Teba nesprávne a protizákonné sú dnes faktom.

Dr. Müller, št.(átny) zástupca, ktorý posiaľ viedol túto agendu a ktorý podlieha Dr. Novomeskému dnešným dňom je pozbavený tejto agendy, zastáva ju Dr. Feješ s právom „priameho zastupovania“, to značí, že nereferuje prokurátorovi, ale priamo Dr. Buzovi ako povereníkovi.

To isté sa stane v úlohe vyšetrojúceho sudcu, kam príde Dr. Király a Dr. Gel. Aj títo vyšetrojúci sudcovia budú priamo podriadení Dr. Buzovi skr prez.(idiálneho) šéfa Dr. Viktoryho. Myslím, že dosadenie prez.(idiálneho) šéfa Viktoryho jasne Ti hovorí, čo myslím a mám taký dojem, že celá naša snaha, za ktorú sme ťažko platili, aby sa na Povereníctve spravodlivosti komunisti nezariadili a nedirigovali, je už zmarená, lebo Povereníctvo spravodlivosti prechádza absolútne pod vplyv dirigentov komunistickej strany.

Je to najväčšia prekážka, ktorú sme posiaľ utrpeli a ľutujem, že sobotňajšie predsedníctvo nechcelo vážne tieto veci vziať na vedomie a nechcelo sa poradiť o opatreniach, ktoré by som pokladal v tejto situácii za nutné. Práve preto aspoň touto cestou pred Tvojim odchodom z Bratislavy Ťa na túto okolnosť upozorňujem s tým, že už včera som vyhľadal p.(ána) ministra Dr. Franeka a som ho takto informoval za tým účelom aby on informoval Dr. Kočvaru a Dr. Drtinu. Nemôžem si pomôcť, že mám ten dojem, že predsedníctvo môj referát nepochopilo a nechcelo vidieť situáciu tak, ako som ju videl už pred týždňom a ako dnes ona naozaj vyzerá.

Keď som videl to neporozumenie, prestal som hovoriť, trebárs by bolo ešte hodne tém. Ja viem, že moje dopisy a moje reči sú nepríjemné. Žiaľbohu, nie som v stave príjemné veci referovať. Ale musím aj nepríjemné veci preglgnúť a hľadať nápravu.

Komunisti si vedeli už Dr. Buzu získať, vedeli sa k nemu priblížiť, majú s ním kontakt, Viktory ho bude dirigovať a pre náš generálny sekretariát všetky tieto udalosti nestoja ani za

⁹ M. Zibrín zaslal tento list E. Böhmovi na vedomie v ten istý deň.